

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, październik 2010

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/133/2010

CZAS WOLNY POLAKÓW

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ W stosunku do pomiaru sprzed czterech lat zmniejszył się odsetek respondentów deklarujących brak czasu wolnego (z 13% do 6%). Jednocześnie udział osób, które twierdzą, że mają dla siebie mniej niż dwadzieścia godzin w tygodniu (wliczając w to również weekend), pozostał bez zmian (45%).
- ▶ Z uzyskanych deklaracji wynika, że pracujące zawodowo kobiety mają mniej wolnego czasu dla siebie niż pracujący mężczyźni, podobnie jak niepracujące kobiety mają go mniej niż niepracujący mężczyźni.
- ▶ Dwie piąte Polaków (39%) uważa, że w ciągu ostatnich pięciu lat ilość czasu wolnego, jakim dysponują, nie uległa zmianie. Nieco przybyło badanych, którzy twierdzą, że mają teraz mniej czasu (z 32% do 36%). Są to przede wszystkim osoby z młodszych grup wiekowych (do 45 roku życia) oraz pracujące zawodowo.
- ▶ Większość respondentów pracujących zawodowo (64%) twierdzi, że zdarza im się pracować w soboty lub niedziele. Sytuacja ta częściej dotyczy mężczyzn niż kobiet.
- ▶ W czasie wolnym Polacy najczęściej oglądają telewizję, przebywają z rodziną lub biernie odpoczywają, chcieliby jednak częściej wyjeżdżać za miasto, brać udział w ciekawych wydarzeniach kulturalnych lub korzystać z rozrywek w mieście.

Kwestia czasu wolnego staje się coraz bardziej istotna, a to, w jaki sposób ludzie mogą i chcą go spędzać – oraz czy w ogóle nim dysponują – w coraz większym stopniu określa ich społeczną tożsamość. Spędzanie czasu wolnego staje się też wraz z bogaceniem się społeczeństw coraz ważniejsze z punktu widzenia gospodarki ze względu na rosnącą liczbę przedsiębiorstw, które zarabiają dzięki dostarczaniu usług związanych z wypoczynkiem i rozrywką. W jednym z ostatnich sondaży¹ wróciliśmy do problematyki czasu wolnego Polaków – pytaliśmy m.in., czy nim dysponują oraz w jaki sposób najchętniej go spędzają. Podobnie jak cztery lata temu² zadaliśmy pytania w sierpniu, co może wpływać na skłonność do wymieniania aktywności typowych dla sezonu letniego.

ILE POLACY MAJĄ CZASU DLA SIEBIE?

Na wstępie poprosiliśmy respondentów o oszacowanie, iloma wolnymi godzinami w tygodniu dysponują. Mimo trudności, jakie wiążą się z przeprowadzeniem takiego szacunku, który z konieczności musi być bardzo przybliżony, odpowiedzi respondentów były bardzo podobne do udzielanych w roku 2006. Najważniejsza zmiana polega na tym, że obecnie znacznie mniej osób niż wówczas deklaruje, iż w ogóle nie ma czasu wolnego. Nie zmienił się odsetek respondentów szacujących ilość wolnego czasu (wliczając w to również weekend) na mniej niż dwadzieścia godzin w tygodniu (45%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (243) przeprowadzono w dniach 5 – 11 sierpnia 2010 roku na liczącej 986 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Co Polacy robią w czasie wolnym”, sierpień 2006 (oprac. J. Lewandowska).

Tabela 1

Proszę się zastanowić – ile godzin czasu wolnego ma Pan(i) średnio w tygodniu, nie licząc nocnego snu? Chodzi o taki czas, kiedy może Pan(i) robić to, na co ma ochotę, lub po prostu odpoczywać	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2006	2010
	w procentach	
Brak czasu wolnego	13	6
1 – 10 godzin	16	20
11 – 20 godzin	16	19
Procent skumulowany	45	45
21 – 30 godzin	14	14
31 – 40 godzin	9	10
Procent skumulowany	68	69
41 – 89 godzin	15	13
90 godzin i więcej	6	11
Trudno powiedzieć	11	8

Podobnie jak w badaniu sprzed czterech lat wyraźnie zaznacza się różnica między respondentami pracującymi zawodowo i pozostałymi. Osoby pracujące dwukrotnie częściej deklarują, że mają dla siebie bardzo mało wolnego czasu. Wśród niepracujących aż 39% twierdzi, że dysponuje dużą ilością wolnego czasu (więcej niż 40 godzin w tygodniu). Podobnej odpowiedzi udziela tylko co dziesiąta osoba pracująca (10%).

Tabela 2

Proszę się zastanowić – ile godzin czasu wolnego ma Pan(i) średnio w tygodniu, nie licząc nocnego snu? Chodzi o taki czas, kiedy może Pan(i) robić to, na co ma ochotę, lub po prostu odpoczywać	Wskazania osób	
	pracujących zawodowo	niepracujących zawodowo
	w procentach	
Brak czasu wolnego	9	3
1 – 10 godzin	28	12
11 – 20 godzin	23	15
Procent skumulowany	60	30
21 – 30 godzin	15	13
31 – 40 godzin	10	9
Procent skumulowany	85	52
41 – 89 godzin	8	18
90 godzin i więcej	1	21
Trudno powiedzieć	7	9

Ocena ilości wolnego czasu różni się też znacząco w zależności od tego, czy dokonuje jej kobieta czy mężczyzna, i to niezależnie od sytuacji na rynku pracy. Aż 69% pracujących

kobiet stwierdza, że ma bardzo mało czasu wolnego (mniej niż 20 godzin tygodniowo), podczas gdy podobnego zdania jest 53% pracujących mężczyzn. Co interesujące, również w grupie osób niepracujących można zaobserwować podobną zależność: mężczyźni znacznie częściej deklarują, że mają dużo czasu wolnego (różnica 21 punktów procentowych). Wydaje się, że można to wytłumaczyć nierównym obciążeniem obowiązkami domowymi i związanymi z opieką nad dziećmi, które sprawia, że poza pracą zawodową kobiety poświęcają więcej czasu niż mężczyźni na obowiązki domowe.

Tabela 3

Proszę się zastanowić – ile godzin czasu wolnego ma Pan(i) średnio w tygodniu, nie licząc nocnego snu? Chodzi o taki czas, kiedy może Pan(i) robić to, na co ma ochotę, lub po prostu odpoczywać	Wskazania			
	pracujących zawodowo		niepracujący zawodowo	
	kobiet	mężczyzn	kobiet	mężczyzn
	w procentach			
Do 20 godzin	69	53	36	20
21 – 40 godzin	18	30	25	18
Więcej niż 40 godzin	5	12	31	52
Trudno powiedzieć	8	6	8	9

Zapytaliśmy również o subiektywną ocenę tego, czy w życiu respondentów czasu wolnego przybywa czy też ubywa. Również w tym przypadku wyniki okazują się bardzo zbliżone do uzyskanych w poprzednim pomiarze, jednak obecnie badani nieco częściej wskazują, że mają mniej czasu. Ponad jedna trzecia ankietowanych (36%) zauważyła zmniejszenie się ilości czasu, którym dysponują, co czwarty (25%) twierdzi, że obecnie ma go więcej niż przed pięcioma laty, a 39% nie dostrzega większych zmian.

Tabela 4

Czy w porównaniu z okresem sprzed pięciu lat ilość czasu wolnego, którym Pan(i) dysponuje:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2006	2010
	w procentach	
– zdecydowanie się zmniejszyła	17	19
– raczej się zmniejszyła	15	17
– pozostała bez zmian	42	39
– raczej się zwiększyła	11	15
– zdecydowanie się zwiększyła	13	10
Trudno powiedzieć	2	1

Zmiany w ocenie ilości wolnego czasu i wzrost liczby osób deklarujących, że mają go coraz mniej, można łączyć raczej z podejmowaniem kolejnych ról życiowych: zawodowych i rodzinnych, niż ze zmianą intensywności wymagań wobec pracowników. Wskazuje na to

zestawienie danych dotyczących zmiany ilości czasu wolnego wraz z wiekiem badanych. W dwóch najmłodszych grupach respondentów (od 18 do 34 lat) dominuje odczucie, że w ostatnich pięciu latach ilość ich wolnego czasu się zmniejszyła (po 60% wskazań). Również wśród osób w wieku od 35 do 44 lat wciąż jest to najpopularniejsze przekonanie (51%), jednak wyraźnie przybywa tych, które nie zauważają zmiany (37%), a wśród badanych między 45 a 54 rokiem życia właśnie taka ocena staje się dominująca (44%). Przybywanie ilości czasu wolnego najwyraźniej odczuwają respondenci między 55 a 64 rokiem życia (45%) – jest to okres, w którym większość Polaków schodzi z rynku pracy (wśród respondentów 70% osób z tej grupy wiekowej otrzymuje emeryturę, 73% nie pracuje). Wśród badanych po 65 roku życia, czyli osób, które w większości nie mają już obowiązków zawodowych, dominuje poczucie, że ich „budżet czasu” jest stabilny.

Tabela 5

Wiek ankietowanych	Czy w porównaniu z okresem sprzed pięciu lat ilość czasu wolnego, którym Pan(i) dysponuje:		
	zmniejszyła się	pozostała bez zmian	zwiększyła się
	w procentach		
18 – 24 lata	60	31	9
25 – 34 lata	60	23	18
35 – 44 lata	51	37	12
45 – 54 lata	33	44	23
55 – 64 lata	15	40	45
65 lat i więcej	5	58	37

Związany z wiekiem pozostaje status zawodowy respondentów, który również bardzo silnie wpływa na subiektywne poczucie zwiększenia się lub zmniejszenia ilości wolnego czasu w ostatnich latach. Wśród osób pracujących zawodowo ponad połowa (52%) zauważa, że w ciągu ostatnich pięciu lat ilość wolnego czasu, jakim dysponują, zmniejszyła się, podczas gdy wśród niepracujących podobne opinie wyraża niespełna co piąta (19%).

Tabela 6

Status zawodowy ankietowanych	Czy w porównaniu z okresem sprzed pięciu lat ilość czasu wolnego, którym Pan(i) dysponuje:		
	zmniejszyła się	pozostała bez zmian	zwiększyła się
	w procentach		
Pracujący zawodowo	52	34	13
Niepracujący zawodowo	19	44	37
Ogółem	36	39	25

Zapytaliśmy respondentów, jak oceniają ilość czasu, którym dysponują: czy uważają, że jest go wystarczająco dużo, żeby poradzić sobie z obowiązkami i mieć go jeszcze dla siebie, niezależnie od tego, na ile godzin tygodniowo go szacują. Podobnie jak w przypadku poprzednich pytań odpowiedzi różnią się w grupach osób pracujących i niepracujących zawodowo. Wśród respondentów pracujących 13% przyznaje, że nie ma czasu nawet na wykonanie koniecznych zajęć, a kolejne 27% – nie ma czasu dla siebie. Jednocześnie ponad połowa pracujących (59%) deklaruje, że w ciągu tygodnia znajduje czas dla siebie. W tej grupie niemal nie występują ankietowani, którzy twierdzą, że mają za dużo czasu wolnego. W grupie osób niepracujących jedynie co dziesiąta (10%) narzeka, że ma problemy z wygospodarowaniem wolnego czasu dla siebie, większość (66%) przyznaje, iż ma wystarczająco dużo czasu, a niemal co czwarty (24%) mówi o jego nadmiarze.

Tabela 7

Czy zazwyczaj w dni powszednie:	Wskazania osób		
	pracujących zawodowo	niepracujących zawodowo	Ogółem
	w procentach		
– nie starcza Panu(i) czasu nawet na wykonanie koniecznych zajęć	13	3	8
– starcza Panu(i) czasu tylko na to, co musi Pan(i) zrobić, ale nie ma Pan(i) czasu wolnego dla siebie	27	7	17
– robi Pan(i) wszystko, co musi Pan(i) zrobić, i ma Pan(i) jeszcze trochę czasu wolnego dla siebie	46	23	35
– czasu starcza Panu(i) na wszystko bez specjalnego pośpiechu	13	43	28
– ma Pan(i) aż za dużo wolnego czasu	1	24	12

Przyjrzeliliśmy się bliżej ocenom ilości czasu wolnego dokonywanym w ostatnich latach przez badanych pracujących zawodowo. Wyniki wskazują, że subiektywne oceny ilości wolnego czasu pozostały dość stabilne, jednak w porównaniu z poprzednimi pomiarami zauważalnie wzrósł odsetek osób, które mają trudności z wykonaniem nawet koniecznych zajęć.

Tabela 8

Czy zazwyczaj w dni powszednie:	Wskazania respondentów pracujących zawodowo według terminów badań		
	1997	2006	2010
	w procentach		
– nie starcza Panu(i) czasu nawet na wykonanie koniecznych zajęć	8	9	13
– starcza Panu(i) czasu tylko na to, co musi Pan(i) zrobić, ale nie ma Pan(i) czasu wolnego dla siebie	30	26	27
– robi Pan(i) wszystko, co musi Pan(i) zrobić, i ma Pan(i) jeszcze trochę czasu wolnego dla siebie	46	49	46
– czasu starcza Panu(i) na wszystko bez specjalnego pośpiechu	15	14	13
– ma Pan(i) aż za dużo wolnego czasu	1	2	1

Respondentów, którzy deklarują, że w ciągu tygodnia nie mają dla siebie czasu wolnego (w sumie 25%), zapytaliśmy, na co przede wszystkim brakuje im czasu, prosząc o wymienienie nie więcej niż trzech czynności. Odpowiedzi pogrupowaliśmy w odpowiednie kategorie. Najwięcej osób (50%) stwierdziło, że brak im czasu na odpoczynek, czas dla siebie, relaks. Kolejnym najczęściej wymienianym problemem był brak czasu na przebywanie z rodziną. Badani nie znajdują również czasu na wykonanie zaległych prac w domu lub załatwienie spraw urzędowych. Kolejne miejsce zajęły sprawy wykraczające poza codzienną rutynę: wyjazdy na wycieczki i wczasy oraz spotkania ze znajomymi i przyjaciółmi.

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE TWIERDZA, ŻE BRAK IM WOLNEGO CZASU (N = 247)

		CBOS
Na co przede wszystkim brakuje Panu(i) czasu? Proszę wymienić nie więcej niż trzy najważniejsze sprawy		
Wysypianie się		6%
Odpoczynek, relaks, czas tylko dla siebie		50%
Czytanie książek lub gazet		11%
Oglądanie telewizji lub filmów		3%
Przebywanie z dziećmi, małżonkiem, rodziną, pomoc rodzinie		22%
Życie towarzyskie: spotkania z przyjaciółmi, znajomymi, chodzenie w odwiedziny		13%
Rozrywki: chodzę do kawiarni, pubu, restauracji, na dyskotekę		4%
Życie kulturalne: kino, teatr, koncerty, wystawy, mecze itd.		9%
Uprawianie sportu		7%
Spacery, przejażdżki rowerowe		4%
Wczasy, wycieczki, podróżowanie		13%
Zaległe prace w domu lub zaległe sprawy urzędowe		14%
Praca na działce, w ogrodzie, naprawy i remonty w domu		9%
Rozwijanie swoich zainteresowań, uprawianie hobby		9%
Na uczenie się, doskonalenie swoje kwalifikacje zawodowe		2%
Na coś innego		3%
Trudno powiedzieć		3%

CO POLACY ROBIĄ, A CO CHCIELIBY ROBIĆ W CZASIE WOLNYM

Żeby dowiedzieć się, czy Polacy mogą dysponować swobodnie czasem wolnym w soboty i niedziele, zapytaliśmy, czy podejmują w te dni prace zarobkowe. Jest to tym bardziej istotne, że aż 40% badanych pracujących zawodowo deklaruje, że w tygodniu nie ma dla siebie czasu i wypełnia jedynie konieczne obowiązki. Okazuje się, że 35% ogółu respondentów, a w grupie pracujących aż 64%, odpowiada twierdząco na pytanie o pracę zarobkową w weekend. Sytuacja ta częściej dotyczy mężczyzn niż kobiet.

Tabela 9

Czy zdarza się, że pracuje Pan(i) zarobkowo w soboty i niedziele, w Pana(i) stałej pracy lub dorabiając sobie?	Odpowiedzi			
	pracujących zawodowo		niepracujących zawodowo	
	kobiet	mężczyzn	kobiet	mężczyzn
	w procentach			
Tak	53	73	5	9
Nie	47	27	95	91

Poprosiliśmy ankietowanych o wskazanie nie więcej niż trzech rodzajów aktywności z zaprezentowanej im listy 24 propozycji, które najczęściej realizują w dniach wolnych od pracy. Wyniki przedstawiamy poniżej. Ze względu na możliwość wskazania kilku odpowiedzi, procenty nie sumują się do 100. Należy też podkreślić, że respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź spośród kategorii wyróżnionych tłustym drukiem (np. z kategorii odpoczynek mogli wybrać zarówno „wysypiam się”, jak i „siedzę, leżę, odpoczywam”).

Odpowiedzi, które uzyskały najwięcej wskazań, wyróżniliśmy pogrubioną czcionką. Zdecydowanie najbardziej rozpowszechnionym sposobem spędzania wolnego czasu jest oglądanie telewizji – wybrała je ponad połowa respondentów (52%). Warto porównać ten wynik z liczbą wskazań na odpowiedź obejmującą spędzanie czasu w internecie, które (wraz z grami komputerowymi) wskazało jedynie 6% ankietowanych. Ten kontrast pokazuje, że mimo coraz większego znaczenia nowych mediów telewizja wciąż pełni szczególną rolę w życiu Polaków. Kolejne miejsce pod względem popularności przypada angażowaniu się w życie rodzinne (36% wskazań). Pozostałe odpowiedzi najczęściej wybierane dotyczą odpoczynku i relaksu: „siedzę, leżę, odpoczywam” (27%), „chodzę na spacer” (24%) oraz „wysypiam się” (22%).

		CBOS
Co Pan(i) najczęściej robi w wolne soboty i niedziele, jeśli Pan(i) nie pracuje zarobkowo? (Można wskazać do trzech odpowiedzi)		
Odpoczynek		
Wysypiam się		22%
Siedzę, leżę, odpoczywam		27%
Czytanie		
Czytam gazety tygodniki		17%
Czytam książki		18%
Sluchanie muzyki lub oglądanie telewizji		
Slucham muzyki z radia, kaset, płyt		14%
Oglądam TV		52%
Oglądam filmy z kaset wideo lub płyt DVD		5%
Spędzanie czasu z innymi		
Rozmawiam z dziećmi, małżonkiem, rodziną – zajmuję się życiem rodzinnym		36%
Zapraszam krewnych, znajomych, przyjaciół lub idę w odwiedziny		21%
Rozrywki poza domem		
Bawię się, chodzę do kawiarni, pubu, restauracji, na dyskotekę		10%
Korzystam z ciekawych imprez: idę do kina, teatru, na koncert, wystawę itp.		7%
Aktywność fizyczna, wyjazdy		
Uprawiam sport		11%
Chodzę na spacer		24%
Wyjeżdżam na wycieczki za miasto		13%
Prace w domu, majsterkowanie		
Pracuję na działce, w ogrodzie		19%
Wykonuję zaległe prace w domu		21%
Wykonuję naprawy, remonty w domu		7%
Zajmuję się samochodem		4%
Inne		
Gram w gry komputerowe, spędzam czas w sieci internetowej		6%
Uczę się, doskonalę swoje kwalifikacje zawodowe		4%
Chodzę do kościoła, modłę się		19%
Poświęcam czas na moje ulubione zajęcia, hobby (inne niż konkretnie wymienione w karcie)		10%
Robię to, co zawsze, sobota i niedziela nie różni się od innych dni		11%
Robię coś innego		3%
Trudno powiedzieć		1%

Zapytaliśmy również o to, co respondenci chcieliby robić w soboty i niedziele wolne od pracy, proponując im wybór spośród tych samych kategorii odpowiedzi. Dwie pierwsze kolumny w tabeli 10. przedstawiają liczbę wskazań, jakie otrzymały poszczególne czynności w każdym z pytań.

Tabela 10

Czynności i zajęcia w czasie wolnym	Czynności i zajęcia najczęściej wykonywane	Czynności i zajęcia preferowane	Wykonywane i preferowane	Wykonywane i niepreferowane	Preferowane i niewykonywane
	w procentach				
Odoczynek					
Wysypiam się	22	18	7	15	11
Siedzę, leżę, odpoczywam	27	25	10	17	15
Czytanie					
Czytam gazety tygodniki	17	11	6	11	5
Czytam książki	18	14	7	11	7
Słuchanie muzyki lub oglądanie telewizji					
Słucham muzyki z radia, kaset, płyt	14	8	4	10	4
Oglądam TV	52	23	19	33	4
Oglądam filmy z kaset wideo lub płyt DVD	5	5	1	4	3
Spędzanie czasu z innymi					
Rozmawiam z dziećmi, małżonkiem, rodziną – zajmuję się życiem rodzinnym	36	21	15	21	5
Zapraszam krewnych, znajomych, przyjaciół lub idę w odwiedziny	21	20	7	14	13
Rozrywki poza domem					
Bawię się, chodzę do kawiarni, pubu, restauracji, na dyskotekę	10	18	5	5	13
Korzystam z ciekawych imprez: idę do kina, teatru, na koncert, wystawę itp.	7	20	3	4	18
Aktywność fizyczna, wyjazdy					
Uprawiam sport	11	12	5	6	7
Chodzę na spacer	24	20	9	15	11
Wyjeżdżam na wycieczki za miasto	13	37	6	7	30
Prace w domu, majsterkowanie					
Pracuję na działce, w ogrodzie	19	8	5	14	3
Wykonuje zaległe prace w domu	21	6	1	20	5
Wykonuję naprawy, remonty w domu	7	3	1	6	3
Zajmuję się samochodem	4	2	0	0	2
Inne					
Gram w gry komputerowe, spędzam czas w sieci internetowej	6	4	2	4	2
Uczę się, doskonalam swoje kwalifikacje zawodowe	4	5	1	3	5
Chodzę do kościoła, modlę się	19	8	6	13	2
Poświęcam czas na moje ulubione zajęcia, hobby (inne niż konkretnie wymienione w karcie)	10	17	5	5	12
Robię to, co zawsze, sobota i niedziela nie różni się od innych dni	11	8	4	7	4
Robię coś innego	3	3	1	2	3
Trudno powiedzieć	1	0	-	-	-

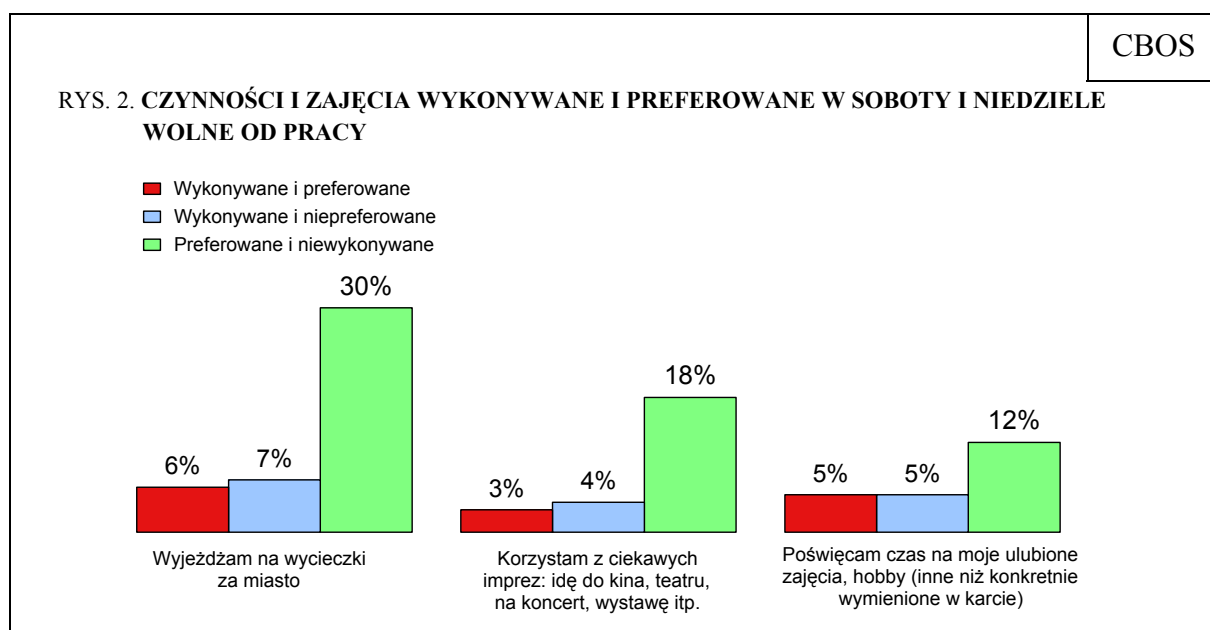
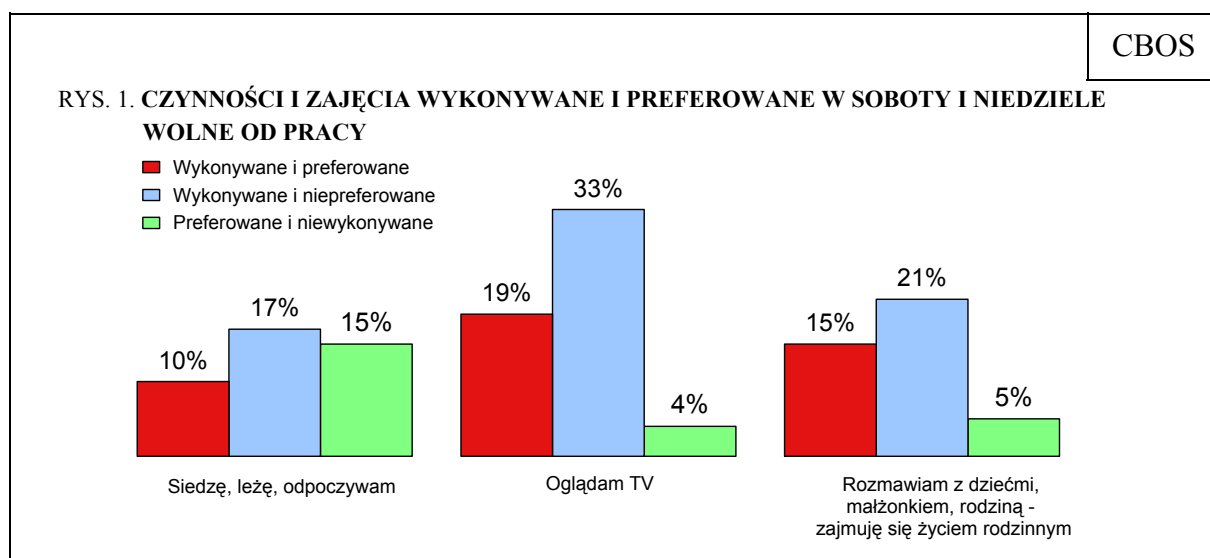
Różnice między tymi wskazaniami świadczą o tym, że wiele popularnych sposobów spędzania wolnego czasu nie odpowiada marzeniom i aspiracjom Polaków. Żeby pokazać bardziej szczegółowo różnicę między czynnościami wykonywanymi w czasie wolnym „z wyboru” – to znaczy wskazywanymi zarówno jako zajęcia preferowane, jak i wprowadzane w życie – oraz sposobem spędzania wolnego czasu, który dla respondentów jest niezrealizowanym marzeniem, dołączyliśmy do tabeli trzy kolejne kolumny. Należy przy tym zastrzec, że fakt, iż określona czynność nie znalazła się wśród trzech wybranych jako preferowane sposoby spędzania czasu w weekend, nie oznacza, iż respondenci jej nie cenią, ale że za bardziej atrakcyjne dla siebie uważają inne propozycje.

W niektórych przypadkach jednak odpowiedzi badanych świadczą, że sposób, w jaki spędzają czas, nie różni się od ich marzeń i aspiracji. Ich odpowiedzi przedstawione są w trzeciej kolumnie: liczby odpowiadają procentowi osób w całej próbie, które wskazały daną czynność zarówno jako wykonywaną często w wolne od pracy weekendy, jak i tę, którą chciałyby w tym czasie wykonywać. Jak pokazują wyniki, są to przede wszystkim stosunkowo łatwo dostępne formy spędzania wolnego czasu, takie jak oglądanie telewizji, przebywanie z rodziną i odpoczywanie. Należy jednak zauważyć, że znaczna część osób, które w ten sposób spędzają weekendy, nie wskazała tej czynności jako preferowanej (procent takich osób przedstawia czwarta kolumna). W każdym z trzech omówionych przypadków odsetki badanych, którzy nie wskazali oglądania telewizji, spotkań z rodziną i biernego odpoczynku jako formy spędzania czasu najbardziej im odpowiadającej, przekraczają odsetki tych, którzy w ten sposób realizują swoje zamiary.

Ostatnia kolumna przedstawia odsetki osób, które wskazały daną czynność jako preferowaną, ale nie wymieniły jej wśród wykonywanych przez siebie w wolne weekendy. Dotyczy więc tych form spędzania wolnego czasu, które najczęściej pozostają w sferze niespełnionych aspiracji. Aż 30% Polaków twierdzi, że chciałoby wyjeżdżać za miasto, ale tego nie robi, 18% marzy o korzystaniu z imprez kulturalnych – wychodzeniu do kina, na koncerty czy do teatru – i nie realizuje tych pragnień. Wybrane zajęcia są zdecydowanie najbardziej „kosztowne” – zarówno w dosłownym sensie związanych z nimi nakładów finansowych, koniecznej infrastruktury kulturalnej czy turystycznej, której brak może być przeszkodą dla mieszkańców wielu mniejszych ośrodków, jak i wysiłku, jaki trzeba włożyć w przygotowanie i przeprowadzenie takiego zamiaru. Na przeciwnym biegunie można umieścić aktywność opisaną jako „siedzę, leżę, odpoczywam”, której mimo chęci nie udaje

się zrealizować 15% respondentów. Osoby te możemy prawdopodobnie opisać jako bardzo aktywne lub przepracowane.

Podsumowując, można stwierdzić że Polacy spędzają czas wolny raczej w domu (oglądając telewizję, rozmawiając z rodziną lub po prostu odpoczywając), jednak za bardziej atrakcyjne uważają wycieczki za miasto i wyjścia umożliwiające uczestnictwo w kulturze lub po prostu przebywanie między ludźmi. Podobną tendencję można było zaobserwować w poprzednich badaniach. Poniższe rysunki przedstawiają wybrane czynności w dwóch grupach aktywności wykonywanych w wolnym czasie. Na pierwszym prezentowane są przykłady aktywności dostępnych i popularnych, często jednak nieuważanych za bardzo atrakcyjne, na drugim – zajęcia uznawane za interesujące, ale rzadko realizowane.

Mogą być co najmniej dwa wytłumaczenia tego stanu rzeczy: po pierwsze, sposób spędzania wolnego czasu nie odpowiada aspiracjom ze względu na bariery polegające na braku wystarczających środków finansowych, braku czasu lub odpowiedniej infrastruktury, po drugie, „ambitne” deklaracje i rozdziew między pragnieniami a rzeczywistością wynikają nie z braku środków, ale z tego, że aktywny wypoczynek stoi wyżej w hierarchii wartości deklaracyjnych. Niezależnie od przyczyny, taki wynik wskazuje, że w przyszłości więcej Polaków niż obecnie może być zainteresowanych korzystaniem z usług związanych z wycieczkami oraz kulturą i rozrywką.

W ostatnich latach subiektywne oceny ilości czasu wolnego dokonywane przez Polaków są raczej stabilne. Osoby młode i pracujące zawodowo często dostrzegają zmniejszanie się ilości wolnego czasu, jakim dysponują, deklarują też, że w tygodniu nie mają czasu wolnego dla siebie lub też że nie starcza im go nawet na wypełnienie wszystkich obowiązków. W ten sposób ocenia swoją sytuacją nieco więcej badanych niż w roku 2006. Te osoby – które możemy uznać za przepracowane – w wolnym czasie chciałyby przede wszystkim odpoczywać, spędzać czas z rodziną lub wykonywać zaległe prace domowe. Dodatkowo większość badanych pracujących zawodowo przyznaje, że zdarza im się pracować w soboty i w niedziele. Więcej wolnego czasu niż pozostali ankietowani mają osoby starsze i niepracujące, które niekiedy mówią nawet o jego nadmiarze.

Nadal najczęściej respondentów wskazuje jako najczęściej wybierany przez siebie sposób spędzania wolnego czasu oglądanie telewizji, przebywanie z rodziną i bierny wypoczynek. Jednocześnie deklarują, że chcieliby w tym czasie wyjeżdżać za miasto oraz korzystać z dóbr kultury i innych rozrywek.

Opracowała

Agata STASIK

A N E K S

Tabela 1

		Czy w porównaniu z okresem sprzed pięciu lat ilość czasu wolnego, którym Pan(i) dysponuje:						Liczba osób
		zdecydowanie się zmniejszyła	raczej się zmniejszyła	pozostała bez zmian	raczej się zwiększyła	zdecydowanie się zwiększyła	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		19	17	39	15	10	1	986
Płeć	Mężczyźni	17	20	40	14	9	0	465
	Kobiety	20	14	37	17	11	2	521
Wiek	18-24 lata	27	32	30	6	3	2	136
	25-34	34	25	22	14	4	1	178
	35-44	32	20	36	10	3		139
	45-54	14	18	44	17	6	1	167
	55-64	8	7	39	25	20	1	187
	65 lat i więcej	1	4	57	17	20	1	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	17	41	15	10	1	375
	Miasto do 20 tys.	19	23	35	17	7		130
	20-100 tys.	13	14	39	21	12	0	185
	101-500 tys.	22	18	41	11	7	2	159
	501 tys. i więcej mieszk.	29	12	33	13	11	2	137
Wykształcenie	Podstawowe	8	11	49	18	12	2	260
	Zasadnicze zawodowe	17	13	42	15	12	1	252
	Średnie	25	20	33	14	8		329
	Wyższe	26	25	27	13	6	2	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	17	40	11	6		87
	Średni personel, technicy	32	20	29	14	5		37
	Pracownicy adm.-biurowi	33	26	21	14	4	3	64
	Pracownicy usług	35	27	23	11	4		62
	Robotnicy wykwalifikowani	26	24	39	8	2	1	119
	Robotnicy niewykwalifik.	16	22	44	17			54
	Rolnicy	18	14	49	11	8		52
	Pracujący na własny rach.	28	33	24	12	3		33
Bierni zawodowo	Renciści	3	8	38	23	25	3	76
	Emeryci	4	2	53	21	19	1	215
	Uczniowie i studenci	26	33	29	5	4	2	76
	Bezrobotni	9	17	31	27	15	1	55
	Gospodynie domowe i inni	25	5	39	17	14		55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	21	21	41	10	6	1	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	34	26	25	12	1	2	106
	sekt. prywat. poza rolnict.	33	24	29	12	1		203
	prywatnym gosp. rolnym	19	16	52	10	3		48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	19	20	36	16	7	1	163
	501-750	20	16	40	16	8		130
	751-1000	18	14	39	19	9	1	188
	1001-1500	16	15	41	12	16		168
	Powyżej 1500 zł	23	18	38	13	7	1	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	15	13	39	18	12	3	176
	Średnie	18	16	40	14	11	1	445
	Dobre	21	20	37	15	7	1	365
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	12		47	24	17		45
	Raz w tygodniu	19	18	39	13	11	1	479
	1-2 razy w miesiącu	22	13	40	15	8	2	153
	Kilka razy w roku	20	20	34	16	9	1	180
	W ogóle nie uczestniczy	15	18	39	19	8	1	130
Poglądy polityczne	Lewica	21	17	37	14	12		157
	Centrum	19	17	38	15	10	1	310
	Prawica	22	15	35	18	10		293
	Trudno powiedzieć	13	18	44	12	9	3	226

Tabela 2

		Czy zazwyczaj w powszednie dni tygodnia:						Liczba osób
		nie starcza Panu(i) czasu nawet na wykonanie koniecznych zajęć	starcza Panu(i) czasu tylko na to, co musi Pan(i) zrobić, ale nie ma Pan(i) czasu wolnego dla siebie	robi Pan(i) wszystko, co musi Pan(i) zrobić i ma Pan(i) jeszcze trochę czasu wolnego dla siebie	czasu starcza Panu(i) na wszystko bez specjalnego pośpiechu	ma Pan(i) aż za dużo wolnego czasu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		8	17	34	28	12	1	986
Płeć	Mężczyźni	9	17	33	29	12	0	465
	Kobiety	8	17	36	26	13	1	521
Wiek	18-24 lata	5	16	45	25	8	1	136
	25-34	12	23	47	14	4		178
	35-44	15	29	41	14	1		139
	45-54	10	21	41	20	7	1	167
	55-64	6	11	29	38	16	1	187
	65 lat i więcej	2	4	8	50	35	2	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	11	15	32	27	14	0	375
	Miasto do 20 tys.	6	20	41	23	9	1	130
	20-100 tys.	9	11	26	37	17		185
	101-500 tys.	4	19	40	28	7	1	159
	501 tys. i więcej mieszk.	8	25	39	18	10	1	137
Wykształcenie	Podstawowe	4	8	24	38	25	1	260
	Zasadnicze zawodowe	10	19	33	28	10		252
	Średnie	10	19	38	24	9	0	329
	Wyższe	9	24	46	18	2	1	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	11	25	50	12	2		87
	Średni personel, technicy	12	11	56	18	3		37
	Pracownicy adm.-biurowi	10	22	49	12	5	2	64
	Pracownicy usług	15	22	53	6	4		62
	Robotnicy wykwalifikowani	11	31	42	13	2	2	119
	Robotnicy niewykwalifik.	7	18	46	25	5		54
	Rolnicy	21	27	30	12	9		52
Bierni zawodowo	Pracujący na własny rach.	14	44	21	21			33
	Renciści	5	7	15	48	24	1	76
	Emeryci	2	4	13	51	28	1	215
	Uczniowie i studenci	4	17	38	31	10		76
	Bezrobotni	3	10	32	26	29		55
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	7	8	48	33	4		55
	inst. państw., publicznej	13	21	49	16	1	1	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	15	23	51	7	3	1	106
	sekt. pryw. poza rolnict.	10	33	44	13		0	203
	prywatnym gosp. rolnym	23	29	33	15			48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	9	21	37	22	11	0	163
	501-750	6	13	36	31	13		130
	751-1000	5	15	36	31	12	1	188
	1001-1500	7	18	23	33	20		168
	Powyżej 1500 zł	11	19	43	19	8	1	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	16	19	29	22	2	176
	Średnie	6	16	35	29	13	1	445
	Dobre	9	18	40	26	7		365
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	14	28	34	22		45
	Raz w tygodniu	9	17	35	27	12	1	479
	1-2 razy w miesiącu	11	22	32	25	9	1	153
	Kilka razy w roku	8	18	36	25	12		180
	W ogóle nie uczestniczy	6	11	33	34	15		130
Poglądy polityczne	Lewica	10	14	37	28	10	1	157
	Centrum	8	18	35	26	12	0	310
	Prawica	8	15	36	28	13	1	293
	Trudno powiedzieć	7	19	29	30	14	1	226